

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-42>

УДК 657.44

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВАМИ МАЛОГО БІЗНЕСУ СФЕРИ ПОСЛУГ

THE FEATURES OF INFORMATION SUPPORT FOR FORMATION OF FINANCIAL RESULTS BY SMALL BUSINESS ENTERPRISES

Бойко Тетяна Юріївна

кандидат економічних наук, доцент,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2643-7131>

Boiko Tetiana

Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

У статті узагальнені методичні засади організації формування інформаційного забезпечення фінансових результатів діяльності підприємств малого бізнесу сфери послуг. За результатами проведеного аналізу наукового досвіду визначені певні недосконалі аспекти, які стосуються змісту облікової політики, синтетичного та аналітичного обліку цієї економічної категорії. В результаті автором запропоновано структуру облікової політики підприємства малого бізнесу, яка забезпечує формування інформаційного забезпечення фінансових результатів його діяльності. В статті надано характеристика складовим облікової політики, яка включає три блоки: організаційний, методичний та технічний. Автором в роботі запропоновано алгоритм формування інформаційного забезпечення доходів, витрат та фінансових результатів діяльності для підприємств малого бізнесу сфери послуг за допомогою інструментів системи бухгалтерського обліку.

Ключові слова: фінансовий результат діяльності, доходи, видатки, підприємства малого бізнесу, сфера послуг.

В статье обобщены методические принципы организации формирования информационного обеспечения финансовых результатов деятельности предприятий малого бизнеса сферы услуг. Результаты проведенного анализа научного опыта выявили несовершенные аспекты, касающиеся содержания учетной политики, синтетического и аналитического учета этой экономической категории. В результате автором предложена структура учетной политики предприятия малого бизнеса, обеспечивающая процедуру формирования информационного обеспечения финансовых результатов его деятельности. В статье представлена характеристика составляющих учетной политики, которая включает три блока: организационный, методический и технический. Автором предложен алгоритм формирования информационного обеспечения доходов, расходов и финансовых результатов деятельности для предприятий малого бизнеса сферы услуг с помощью инструментов системы бухгалтерского учета.

Ключевые слова: финансовый результат, доходы, расходы, предприятия малого бизнеса, сфера услуг.

The article summarizes the methodological principles of organizing the formation of information support for financial performance of small businesses in the service sector. Based on the results of the analysis of scientific experience, certain imperfect aspects have been identified that relate to the content of accounting policy, synthetic and analytical accounting of this economic category. As a result, the author proposed the structure of the accounting policy of a small business, which provides the formation of information support for the financial results of its activities. In addition, the article describes the components of accounting policy, which includes three blocks: organizational, methodological and technical. The organizational unit includes certain requirements for the delimitation of responsibilities for the centers of responsibility in the formation of financial results, the scheme of communication links of the accounting system with other components of the management system, which provides information base for the formation of financial results. The methodological block contains the rules for recognizing certain types of income and expenses by type of activity, the choice of method used to generate financial results in the financial statements and for taxation, the distribution of net income, the formation of reserves. The technical unit summarizes the proce-

дуре for organizing the flow of documents, the application of the work plan of sub-accounts and analytical accounts of income and expenses, forms of management reporting on the formation of financial results. The paper proposes an algorithm for the formation of information support for the management of income, expenses and financial performance for small businesses in the service sector using the tools of the accounting system. A scheme of synthetic and analytical accounts has been developed, which ensure the formation and accumulation of information on the results of activities, which are reflected in the financial statements of the small business entity in the service sector.

Keywords: financial result of activity, incomes, expenses, small business enterprises, service sector of business.

Постановка проблеми. Постійний розвиток ринкових відносин в сфері малого підприємництва передбачає, насамперед, отримання прибутку суб'єктами господарювання задля забезпечення ритмічної поточної діяльності, але крім того фінансовий результат є основним джерелом нарощування капіталу і забезпечує його максимізацію в майбутньому. Економічна природа отриманих фінансових результатів є результатом ефективного управління операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю будь якої бізнес одиниці. У зв'язку з цим для підприємств малого бізнесу набувають першочергового значення питання отримання необхідної інформації, яка надає керівнику-менеджеру можливість враховувати різні фактори, які впливають на фінансовий результат діяльності при прийнятті управлінських рішень. Тому, задля досягнення амбіціозних завдань щодо розвитку підприємницької діяльності у сфері малого бізнесу перед керівниками встають гостро питання, які пов'язані зі створенням ефективного механізму управління прибутком, як на етапах його формування, так і на етапі розподілу. Саме такий механізм повинен включати систему інформаційно-аналітичного забезпечення менеджерів потрібними економічними показниками, які характеризують різні фактори впливу чинників на кінцевий результат діяльності суб'єкта господарювання.

На жаль, реалії сьогодення свідчать про те, що більшість підприємств малого бізнесу, особливо сфери послуг, приділяють недостатньо уваги питанням управління власним прибутком, пошуку резервів його збільшення та розробці системних заходів по виявленню та запобіганню впливу негативних факторів на загальну діяльність підприємства та кінцеві фінансові результати його діяльності. Як наслідок, велика кількість таких суб'єктів господарювання або банкрутують, або працюють на межі збитковості, що негативно впливає на економічну стабільність країни в цілому. У зв'язку з цим виникає необхідність створення певного механізму формування облікової інформації щодо фінансових результатів діяльності представників малого

бізнесу, який дозволить надавати обґрунтовану оцінку факторів, які впливають на рівень кінцевого результату діяльності в поточному періоді, проводити аналіз наслідків впливу прийнятих управлінських рішень на прогнозовані тенденції розвитку малих підприємств у перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних та практичних засад формування інформаційного забезпечення щодо обліку та відображення у звітності фінансових результатів підприємницьких структур малого бізнесу знаходять своє відображення в працях багатьох відомих вчених-економістів, таких як Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Валуєв Б. І., Дем'яненко В. О., Сопко В. В., Голов С. Ф., Кучеркова С. О., Єремян О. М., Янок Д. А., Чайка В. В., Лежненко Л. І., Поливана Л. А., Прохар Н. В. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Нажаль в проаналізованих роботах не в повному обсязі приділено увага особливостям інформаційного забезпечення обліку фінансових результатів в сфері послуг, які надаються представниками малого бізнесу, тому саме ці питання потребують подальшого вдосконалення.

Формулювання цілей статті. Головним завданням дослідження є розробка практичних рекомендацій з удосконалення інформаційного забезпечення формування фінансових результатів підприємствами малого бізнесу сфери послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для представників малого бізнесу наявність прибутку має важливе значення, що пов'язано з певними обмеженнями залучення кредитних та інвестиційних ресурсів для подальшого розвитку. На фінансові результати впливають різноманітні аспекти економічної діяльності суб'єктів бізнесу: ефективність використання необоротних активів, запасів і грошових ресурсів, продуктивність праці, собівартість реалізованої продукції, її оптимальну структуру, необхідний обсяг та ціни реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тощо. Тому для прийняття обґрунтованих управлінських рішень відносно всіх показників, які вплива-

ють на кінцевий результат діяльності суб'єкта господарювання, потрібна повна інформаційну базу, формування якої забезпечується інструментарієм системи фінансового обліку.

Фундаментом формування інформаційного забезпечення щодо всіх показників діяльності суб'єкта господарювання є його облікова політика, яка розробляється бухгалтерською службою і оформлюється наказом по підприємству. Облікова політика передбачає набір принципів, методів та певних процедур щодо формування інформаційного забезпечення для складання фінансової звітності у відповідності до діючого законодавства України [1; 2]. На жаль, не всі представники малого бізнесу приділяють достатньо уваги в цьому наказі питанням організації обліку і формування інформаційного забезпечення щодо фінансових результатів діяльності. Тому, на нашу думку, в наказі про облікову політику малого підприємства доцільно виділяти: організаційний, методичний та технічний блоки, в яких чітко віддзеркалювати питання стосовно методики та принципів обліку фінансових результатів діяльності, що забезпечує формування інформаційного забезпечення для управління прибутком. Такі зміни підвищать оперативність, якість та достовірність інформаційного забезпечення задля формування фінансової звітності представників малого бізнесу (рис. 1).

Для представників малого бізнесу, господарська діяльність яких знаходиться у площі сфери послуг, формування фінансових результатів мають певні особливості, які вимагають створення необхідного інформаційного забезпечення. Так, наприклад, дохід таких суб'єктів господарювання визнається виходячи зі ступеня завершеності операцій з надання послуг. Ступень завершеності операції з надання послуг оцінюється шляхом вивчення виконаної роботи. Реалізація послуг відбувається через виконання певної кількості операцій (дій) виконавцем за узгоджений період часу, тому дохід визнається шляхом рівномірного нарахування встановленої вартості за період виконання послуги.

Для формування інформаційного забезпечення щодо фінансових результатів діяльності, насамперед, суб'єкти господарювання використовують план бухгалтерських рахунків. Представниками малого бізнесу використовується спрощений плану рахунків [3]. Малі підприємства, які займаються наданням послуг, доходи від такої діяльності відображають у складі операційних доходів і акумулюють

інформацію про них протягом звітного періоду на бухгалтерському рахунку 70 «Доходу від реалізації». Одночасно інформація про витрати, пов'язані з наданням послуг (амортизація, зарплата працівників, пов'язаних із наданням послуг, вартість матеріалів, які використовують для надання послуги тощо), які формують собівартість такої послуги акумулюються на рахунку 23 «Виробництво».

Наприкінці кожного місяця для визначення фінансового результату, одночасно з визнанням доходів від реалізації (нарахування доходу від послуги Дт 377 «Розрахунки з різними дебіторами» Кт 70 «Дохід від реалізації»), відбувається визнання витрат від реалізації (Дт 90 «Собівартість реалізації» Кт 23 «Виробництво») у відповідності до ступеня завершеності операцій з надання послуг та принципів бухгалтерського обліку щодо формування інформаційного забезпечення.

Надалі протягом звітного року фінансовий результат від надання послуг узагальнюється на рахунку 79 «Фінансові результати», шляхом закриття на нього доходів від реалізації (Дт 70 «Дохід від реалізації», Кт 79 «Фінансові результати») та витрат від реалізації (Дт 79 «Фінансові результати» Кт 90 «Собівартість реалізації»). Якщо на кінець місяця сальдо на рахунку 79 кредитове, то підприємство отримує прибуток, якщо дебетове, то збиток [3].

На жаль, спрощений план рахунків не дозволяє узагальнювати результати від різних видів діяльності (операційної, іншої операційної, фінансової та інвестиційної). Така ситуація негативно впливає на якість проведення аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства, що пов'язано зі зниженням оперативності, обґрунтованості та достовірності інформації щодо доходів, витрат та фінансових результатів в розрізі видів діяльності. Крім того виникають певні проблеми при заповненні фінансової звітності, це пов'язано з тим, що на рахунку 74 та 96 узагальнюються доходи та витрати, пов'язані і з іншою операційною діяльністю і з іншою діяльністю, а у Звіті про фінансові результати необхідно відображати окремо обсяги інших операційних доходів і витрат та інших доходів і витрат. А це призводить до подвійних затрат часу для узагальнення інформації. Крім того сфера послуг, пов'язана з можливістю отримання додаткового доходу від компенсації певних витрат замовником за умовами договору. Так, наприклад при наданні послуг оренди підприємство може отримувати компенсацію частини витрат за

Рис. 1. Елементи облікової політики щодо організації обліку фінансових результатів діяльності малого підприємства

оплату комунальних послуг від орендаря, але ці кошти формують інші операційні доходи і не змінюють доходи від реалізації послуги операційної оренди. Тому в структурі інших операційних доходів для підприємств сфери послуг

вважаємо доцільним відокремити субрахунок «Компенсаційні доходи за реалізованими послугами», а задля дотримання принципу відповідності доходів та витрат на рахунку інших операційних витрат відокремити субра-

хунок «Компенсаційні витрати за реалізованими послугами». При цьому після підписання акту узгодження «компенсаційних» платежів в бухгалтерському обліку доцільно відредувати собівартість реалізованих послуг на суму відшкодування, одночасно з визнанням іншого операційного доходу. Такі дії забезпечать достовірність формування фінансового результату від основної операційної діяльності підприємства сфери послуг. Наглядно взаємозв'язок синтетичного обліку фінансових результатів діяльності малих підприємств сфери послуг з показниками фінансової звітності представлено на рис. 2 [4].

Враховуючи запропоновану структуру синтетичних рахунків доходів та витрат при коригуванні компенсаційних витрат, на нашу думку, доцільно здійснювати наступними бухгалтерськими проведеннями:

1. Відображення компенсаційного доходу від реалізації послуги оренди, після підписання акту узгодження «компенсаційних» платежів:

Дт 37 «Розрахунки з різними дебіторами»

Кт 74/10 «Компенсаційні доходи за реалізованими послугами»

2. Нарахування податкового зобов'язання з ПДВ:

Дт 74/10 «Компенсаційні доходи за реалізованими послугами»

Кт 64 «Розрахунки за податками й платежами»

3. Одночасно з компенсаційними доходами коригуємо собівартість реалізації методом сторно:

Дт 23 «Виробництво»

Кт 68 «Розрахунки за іншими операціями»
(сума сторно)

Дт 90 «Собівартість реалізації»

Кт 23 «Виробництво» (сума сторно)

на таку ж саме суму, але чорним

Дт 96/10 «Компенсаційні витрати за реалізованими послугами»

Кт 68 «Розрахунки за іншими операціями»

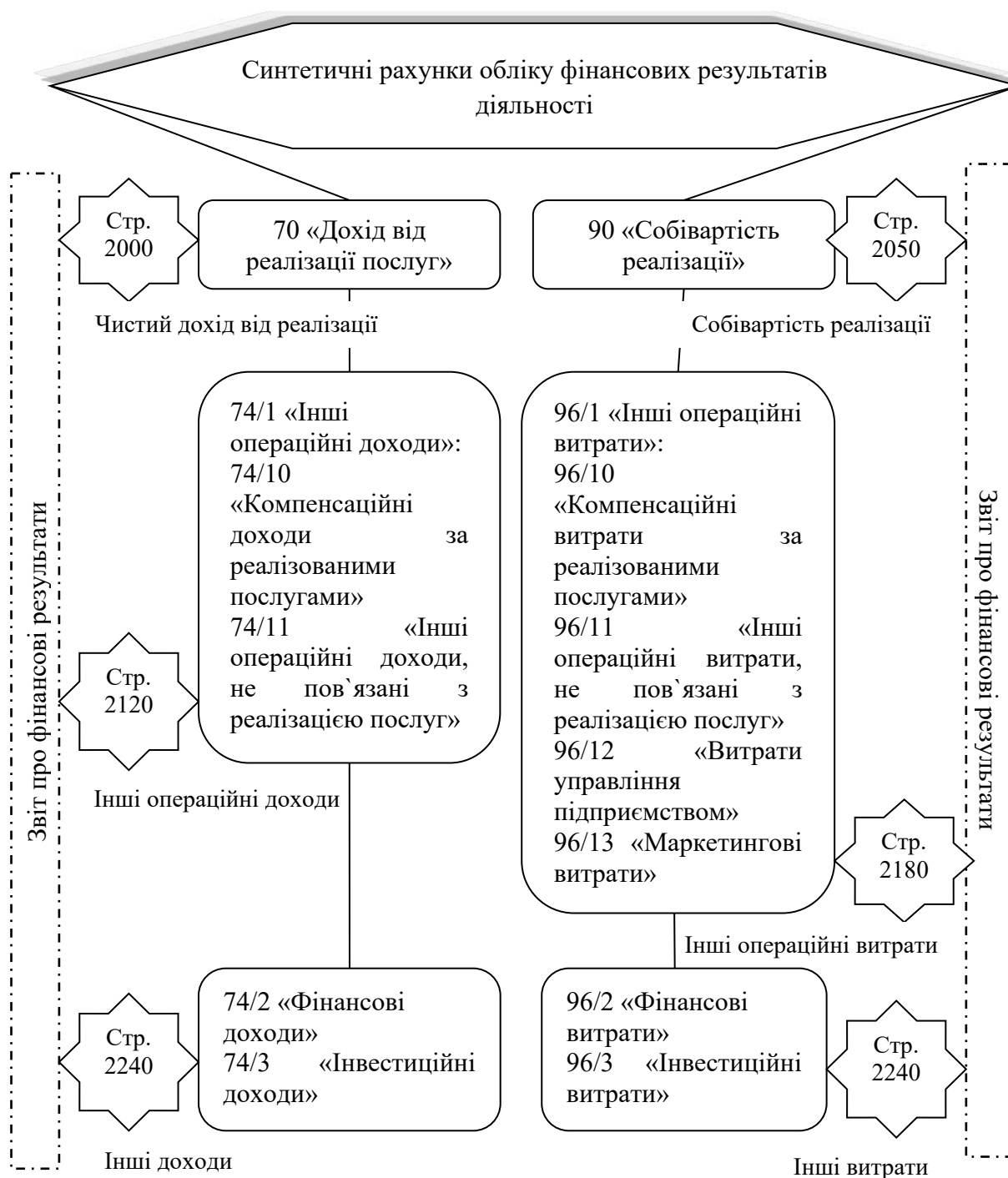
У випадку виникнення компенсаційних доходів (отримання відшкодування певних витрат, пов'язаних з наданням послуг) у продавця виникають податкові зобов'язання щодо ПДВ. Тому за датою першої події (або отримання компенсаційних коштів на поточний рахунок (касу) або підписання акту узгодження компенсаційної суми) продавець виписує податкову накладну, яку реєструє в єдиному реєстрі.

Суми компенсаційних доходів прописуються в податковій накладній загальною

сумою із застосуванням одиниць виміру – грн. за номенклатурою «Відшкодування витрат на послугу» лише у випадку, якщо такий запис підтверджується ідентичним записом в акті узгодження, підписаним обома сторонами. Якщо ж для управлінських цілей малому підприємству необхідно розшифрувати компенсаційні доходи, то кожна сума і в акті, і в податковій накладній записується як відокремлена номенклатурна одиниця, з окремим обсягом, вартістю та одиницею виміру. Крім операційних витрат, пов'язаних з наданням послуг, щомісяця підприємства малого бізнесу вимушені узагальнювати інші операційні витрати, які пов'язані з управлінням бізнесу та збутом послуг, для чого використовують рахунок 96 «Інші витрати». Наприкінці місяця цей рахунок закривається в дебет рахунка 79 і зменшує фінансовий результат до оподаткування.

Наряду з операційною діяльністю підприємства малого бізнесу сфери послуг можуть займатися фінансовою та інвестиційною діяльністю. Якщо виникають доходи і витрати від таких видів діяльності, то малому підприємству для формування інформаційного забезпечення для оцінки ефективності такої діяльності доцільно використовувати бухгалтерські рахунки стандартного плану рахунків для представників середнього та крупного бізнесу. В іншому випадку, при використанні спрощеного плану рахунків доцільно до рахунків 74 «Інші витрати» та 96 «Інші витрати» створювати аналітичні рахунки для узагальнення окремо доходів і витрат від фінансової та інвестиційної діяльності. Таким чином, за допомогою інструментів системи обліку, а саме бухгалтерських рахунків та подвійного запису операцій на цих рахунках щодо доходів та витрат малого підприємства сфери послуг можна сформувати інформаційне забезпечення, яке забезпечить своєчасність складання фінансової звітності та прийняття обґрунтованих рішень відносно заходів, які спрямовані на максимізацію прибутку та нарощування потенціалу суб'єкта господарювання.

Висновки. Проведені дослідження дозволили внести певні корективи щодо формування інформаційного забезпечення задля узагальнення показників фінансових результатів та відображення їх у фінансовій звітності для підприємств малого бізнесу сфери послуг. Фундаментальною базою змін є вдосконалення структури облікової політики до змісту якої повинні бути включені організаційні,

Рис. 2. Взаємозв'язок синтетичного обліку фінансових результатів діяльності малих підприємств сфери послуг з показниками фінансової звітності

методичні та технічні аспекти формування інформаційного забезпечення фінансових результатів діяльності. Надалі за допомогою робочого плану рахунків та враховуючи особливості формування доходів та витрат за наданими послугами і відображення їх на спеціальних аналітичних рахунків, узагаль-

нюється інформація задля відображення її у фінансовій та управлінській звітності. Запропонований алгоритм створює сприятливі умови для обробки інформаційного забезпечення формування фінансових результатів і прийняття своєчасних та обґрунтованих рішень відносно їх примноження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
2. Загальні вимоги до фінансової звітності : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 від 07.02.2013, № 73 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.01 р. № 186 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.00 р. № 39 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

REFERENCES:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1999) Law of Ukraine «On accounting and financial reporting in Ukraine». Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
2. Ministry of Finance of Ukraine (2013) Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti». Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Ministry of Finance of Ukraine (2001) Order «On approval of the simplified accounting rahunkiv accounting plan». Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Ministry of Finance of Ukraine (2000) Order «On Approval of Regulations (standard) accounting 25 «Financial Report of a small business». Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>